List 35.

NOVICE

Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. septembra 1869.

Gospodarske stvari.

Kaj bode gozde (boršte) naše djalo v boljši stan?

Če človek — ne le samo pri nas, temuč tudi drugod — vidi, kako se gozdom godí, — kako pada les pod neusmiljeno sekiro, kakor da bi koruza bil ali pšenica, ki se vsako leto sejete in vsako leto dozoreli žanjete, smiliti se mu mora tako gospodarstvo.

Ni tedaj čuda, da imamo po časnikih svétov na kupe, kako bi se odvrnil pogin gozdov, — da eni hočejo vsako drevce pod policijo djati, drugi vse s postavami v red spraviti. Pa saj se gozdnih postav nikoli in nikjer ni manjkalo, in logarjev (borštnarjev) tudi ne. In vendar — kako nemilo se je godilo gozdom!

Po naših mislih je troje krivo, da se slaba godí gozdom. To troje naj se odpravi, pa bodo gozdi srečni.

Prvo je: rešite brž služnost (servitute) gozdov! Dokler ima gozd dva lastnika, seka eden bolj kot drugi v gozdu; vsak si misli, kar zdaj dobim, to je moje. Pod sekiro dvojnih lastnikov ni pričakovati milosti borštom.

Drugo je: revščina kmetovalcev; žalibog, da je veliko tacih gospodarjev, ki skor nima kaj druzega, s čemur bi si svoje potrebe poravnal, davek plačal, kakor le še kaj lesá. Kmetijstvo je zlezlo v siromaštvo, in siromaštvo „kola lomi“.

Tretje pa je: premalo vednosti v gozdnem gospodarstvu. Se li je v našem cesarstvu mislilo na to, da bi se ljudstvu bil dajal poduk v gozdarstvu? Koliko neki je bilo šol za to? V Maria-Brunu poleg Dunaja je sicer že davno ustanovljena gozdarska šola, al ta je bila skor edina, in kdo je hodil v to šolo? Malo mladenčev, ki so se hoteli izučiti za gozdarske više službe. Ljudstvu samemu se ni nikjer prilika dala učiti se umnega gozdarstva.

Morebiti bode sčasoma za ta poduk v šolah bolje. Al nekaj že zdaj imamo, da se lahko širi bolja vednost med ljudstvom. Vednost pa je gotov denar. Ta pomoček je gotovo dober, pa je tudi dober kup; veljá le 12 novih krajc., in to je

„Navod, kako naj ravnajo posamesni kmetje in cele soseske z gozdom. Slovenskim soseskam in kmetom spisal Mavricij Scheyer, bivši nadlogar. Na svitlo dal deželni odbor kranjski.“

Prav resnico je govoril deželni odbor, ko je te bukvice priporočal našim soseskam. Naj ponavljajo tudi „Novice“ to priporočilo z živo željo, da vsak mladi in stari kmetovalec, ki kaj gozda ima, seže po teh bukvicah. Gotovo se jim bojo očí odprle za umno gospodarstvo, in sčasoma pridemo na bolje z gozdi našimi.

Tako se glasé besede, s kterimi je deželni odbor kranjski priporočal gori imenovani „Navod“.

„Te bukvice obsegajo v začetku poduk zastran odveze gozdnih servitut (služnosti), v drugem oddelku popis vseh gozdnih dreves; potem poduk zastran drevesne reje in rabe lesá, na dalje poduk zarad primernega časa sekanja, zarad naprave živih mej, potem poduk, kako se imajo odrediti na vrtu ali blizo hiš mlada gozdna drevesca za sadišča, naposled poduk pridobljenja nastilja itd. Te bukvice dokazujejo dostojno tudi, kako se prihrani lahko mnogo lesa, kako daleč je primerno v gozdu živino pasti in še več druzega; ob kratkem se sme reči, da imajo te bukvice na 43 straneh toliko podučnega in koristnega, da se vsakemu mlademu in staremu gospodarju prav gorko priporočajo. Toraj bilo bi dobro, da bi se te bukvice pri vsakem gospodarstvu pridno rabile, da bi se jih vsak kmetovalec pridno učil, ker gotovo bode potem vsak, kteri se je po tem poduku ravnal, velik dobiček od njih imel. Te bukvice, ktere so v resnici zlatega denarja vredne, dobivajo se po prav nizki ceni za 12 novih krajcarjev, ali v Egerčini tiskarnici v Ljubljani ali pa tudi pri deželnem odboru. Županom in odbornikom se tedaj posebno naroča, da si omislijo bukvice za lastno rabo, in da spodbadajo tudi druge kmetiške posestnike, da si jih kupijo“.

Dragi gospodarji! berite potem še besede, ki jih je gosp. pisatelj sam postavil na čelo svojim bukvicam. Glasijo se tako-le:

„Zadnji čas je, da slovenski kmetje jenjajo tako neusmiljeno pokončavati gozdove, ktere dobivajo za odškodovanje svojih gozdnih pravic, in da se poprimejo umnega gospodarstva svojih gozdov; kajti le z umnim gospodarstvom in oskrbovanjem prihranili se bodo lepi gozdovi, kteri bodo tudi prihodnjim rodovom zadostovali za domače potrebe; le umno gospodarstvo bode obvarovalo, da se vsa lepa slovenska dežela ne spremení v pusti kras.

Res je, da niti posamesni kmetje niti cele soseske ne morejo plačevati učenega logarja, ako nimajo posebno veliko gozda, res pa je tudi, da nimamo še knjige spisane v slovenskem jeziku, iz ktere bi se naš kmet podučiti mogel, kako mu je gospodariti z gozdom; — naj tedaj ta knjižica podučí slovenskega kmeta v prav lahko umevni besedi, kako naj oskrbuje svoj gozd, da bode prideloval iz njega dosti lesa za domačo potrebo.

Ker je ta knjižica pisana zlasti za kmeta, zato sem se skrbno ogibal učenih in kmetu nerazumljivih besed.

Želim pa tudi, naj bi s tem delom pot odprla se, da bi se v slovenskem jeziku v prihodnje več pisalo o gozdnih zadevah nego dozdaj, in da bi za posel spo-

sobni možje prav pridno to dozdaj prazno ledino obdelovati začeli.

Hvale vredno je, da je ljubljanska kmetijska družba rožnika meseca lanskega leta sklenila, bolj pečati se z gozdnimi rečmi, zarad tega pa se nadjam, da se bode tudi od te družbe to moje delo blagovoljno sprejelo, ter milostno presojevalo".

Gospodarske novice.

Kako se dobrota pšenice iz zrnja njenega spoznava.

Časnik „Oekon. Fortschr." o tej zadevi zanimive reči pripoveduje, iz kterih povzamemo sledeče:

Vsak gospodar ali trgovec, ki pšenico prodaja ali kupuje, bi pač že po vnanji podobi zrna pšeničnega rad spoznal dobroto njeno. Večkrat se je tedaj že vprašalo: ali dobrota pšenic, to je, kemična sestava zrnja je v kaki zvezi z vnanjo podobo? — Na to vprašanje dozdaj še nismo dobili pravega odgovora.

Zdaj pa je Wolfenstein po mnozih preiskavah iznajdel, da pšenica je bolj ali manj dobra, če ima več ali manj močca (štirke) v sebi, da pa dobrota pšenice se ne more ceniti po tem, ali je bolj ali manj težka.

Zato so Wolfensteinu veliko bolj važna vnanja znamenja, to je, oblika, barva in velikost zrna, kakor pa teža njena.

Po vseh svojih skušnjah je tedaj Wolfenstein prišel do tega:

1. Oblika (podoba) zrna je najimenitnejše znamenje dobrote pšenične, to je tega, da ima veliko močca (štirke) v sebi; zato je po njegovih skušnjah tista pšenica najbolja, ki ima jajčjo podobo, taka pšenica ima v 100 delih čez 69 delov (odstotkov) močca v sebi; — nasproti jih ima okrogla pšenica le okoli 63, in okroglo-podolgasta ima okoli 65 odstotkov.

2. Zraven podobe je barva važna; čem bolj je rumena kakor vosek, tem bolja je; — belorumena ima le 63 do 64 odstotkov, rumeno-siva 65 do 66 odstotkov.

3. Za tem pa je debelost ali drobnost zrna važno znamenje; čem debeleja je pšenica, tem bolja je; drobna pšenica je manj vredna.

Se vé, da še več skušinj mora to znajdbo potrditi. Če pa jo potrdijo, bilo bi to veliko vredno za presojo dobrega semena in za kupčijo.

Politične stvari.

Beseda o delegacijah.

Razprave delegacij se bližajo h koncu. Tudi nam niso nikoli bile v srce vraščene. Čujmo, kaj „Reform" o njih pravi. „V delegacijah — tako piše v 32. zvezku — se prav očitno kaže prečudno (kuriozno) bistvo dvalizma. V dvorani ogerske delegacije deluja Ogerska-Avstrija, v dvorani dunajskega državnega zbora pa Avstrija-Ogerska. V uni dvorani mora državni kancelar biti ogersko-avstrijski, v tej pa avstrijsko-ogerski. Ali tudi še to dvojstvo ne zadostuje. Ogerska-Avstrija še komaj po imenu dá veljati Avstrijo. Ni ga ne enega Magjara, ki bi rekel: „jaz sem ogersk Avstrijan", ali celó „jaz sem avstrijsk Magjar". Avstrijski državni kancelar mora tedaj v ogerski delegaciji z dušo in telesom biti Magjar. Ta magjarska delegacija pa noče nič vedeti niti od Avstrije sploh, niti od nemštva in slovanstva; državni kancelar se tedaj mora varovati, da mu nikoli ne uide beseda, da Avstrijo v obče zastopa ali da zastopa nemške in slovanske Avstrijane. V delegaciji državnega zbora dunajskega je sicer Avstrija priznana, in tù se grof Beust sme obnašati kot Avstrijan; ali še ta delegacijska Avstrija ni enojna, ampak komplicirana. Nemški Avstrijanci hočejo pred vsem nemci biti, Poljaki pa hočejo biti poljski Avstrijani. Tukaj tedaj mora grof Beust ob enem biti nemško-avstrijski in poljsko-avstrijski državni kancelar, ne gledé še na druge pričujoče in nepričujoče Slovane in Italijane.

Na kratko rečeno: avstrijski državni kancelar moral bi biti prav političen in národen kamêleon. Grof Beust si sicer na vse kriplje prizadeva to težavno rôlo igrati; da pa nikomur ne vstreza, to mora zdaj že vedeti sam.

Vtisek tedaj, kterega delegacijske razprave delajo na vnanje države, mora tedaj jako neugoden biti. Škodljiv je pa še posebno zato, ker se pruskemu Bismarku s tem prav na ljubo dela. Dá! grof Bismark si lahko vesel roke mane ter pravi: „seme, ki sem ga sejal, plodno klije; ta Ogerska-Avstrija ne more obstati!" Mi za našo stran vendar še upamo, da ta prav pruska domišlija bode na sramoti ostala; za pričujoči hip pa ima Bismark prav. Kdor delegacijske obravnave marljivo bere, prisiljen je reči: to ne more tako obstati; te razprave peljejo v razpad.

Mi tedaj pravimo: Obojne delegacije ste nasprotovale državnemu kancelarju tako, kakor da bi bile hotele dokazati, da Avstrija ne more se vzdržati. Če Magjari le samo sebe vidijo in jim ni mar za skupno avstrijsko politiko, pa tudi za narodne pravice vseh druzih narodov ne, tedaj delajo na to, da Avstrija ne bi obstala. Če Poljaki le Magjarom hočejo vse privoščiti, kar so zgrabili in še več, poleg tega pa jim ni mar za avstrijske Nemce in druge Slovane, tedaj tudi oni delajo tako, da Avstrija ne bi obstala. Ce naposled nemški Avstrijanci le samo priznavajo samostojnost Magjarov in bi le samo Poljakom še kaj privoščili, vse druge narode pa si hočejo podvreči in trdovratno svojo trobijo: „da Avstrija je nemška dežela in mora kot taka tudi zoper voljo nenemških narodov z Nemčijo v zvezo priti", tedaj tudi nemški Avstrijanci delajo na to, da Avstrija ne bi obstala.

Z veliko žalostjo moramo tedaj gledati nesrečno neumnost, nesvobodno, nepravično in silno oholost, da dva naroda, ki sama po sebi, pa tudi skupaj šteta sta le manjšina avstrijske države, se tako obnašata, kakor da bi v Avstriji le za to šlo, da bi Nemec in Magjar bila gospoda, vsi drugi narodi pa, ki so večina Avstrije, bi morali zadovoljni biti z drobtinicami, ki padajo z mize unih dveh narodov. To ne more biti; iz sedanjega političnega kaosa se mora roditi red, pravica, sprava vseh narodov, in to se lahko zgodí v federalizmu, ki je izveličavna sveta alijancija narodov avstrijskih!"

Národne stvari.

Kaj je slovenskim županom potreba.

Iz Dolenskega. M. J.....

Ni ga menda človeka na zemlji, da ne bi potreboval nauka, in to tem več, čem več ima gospodarskih opravkov oskrbovati. Toraj ne bilo bi od več, ampak živa potreba je, da bi se osnoval „županijsk časnik" v slovenskem jeziku, kteri bi županom vse pravil, česar jim je vedeti potreba. Res je, da taka knjižica je že zagledala beli dan; al ona ne zadostuje sedanjemu času in opravkom županijskim. Nekteri bi morebiti še dobro županoval, pa kako, ker poduka ima premalo, zato pa tudi ni trdnega značaja, da ga vsak vetriček, če le enmalo „od zgoraj" zapiha, lahko zmaja. Spet drugi se

rad le po nemško „unterholta“, po slovensko ga je sram, — se ve, da „purgelmajster“ biti je vse kaj druzega ko župan! Toraj slovenski župani! veste kaj vam povem, ne sramujte se svojega domačega jezika, ki je častitljiv brat drugih slovanskih jezikov, ki jih govorí največi del svetá; zedinite se, in pišite vsi po slovensko, nemške spise pa bacnite na stran, da se vam v kancelijah ne bo môglo reči: kaj, samo za enega ali dva bomo po slovensko pisali? Kaj bomo imeli §. 19. res samo na papirji? Ne bodite, kakor je bil tisti leni hlapec, ki mu je bil Bog talent dal, pa ga je v zemljo zakopal, ampak delajmo ž njim vsak po svoji moči, da pridobičkamo zraven še druzega. — Ne morem si pa kaj, da ne bi tudi tistih gospodov enmalo okregal, ki se štejejo za Slovence, a vendar tako radi in brez potrebe kramljajo nemško.

Dostavek vredništva. Vse od konca do kraja, česar potrebuje župan za opravilstva svoja, je že natisnjeno v slovenskem jeziku, a to ne v majhni knjižici, ampak v jako obširni. Prva knjižica obsega občinsko postavo in jo razlaga obširno in prav po domače, z vsemi potrebnimi prilogami; veljá 30 krajc. Zraven te so natisnjene najpotrebniše bukve, ktere mora imeti županstvo, namreč: 1) Postava, kako je poljá varovati. 2) Poselski red. 3) Obrtnijska postava. 4) Gasilni red. 5) Domovinska postava. 6) Postava, s kakimi stroški je zidati in trditi cerkve in farovže. 7) Postava za skladne ceste. 8) Postava, ki učí, v ktero vrsto se ima ktera cesta šteti. 9) Gozdna postava. 10) Trgovska postava. 11) Postava za kóšarje, to je za kramarijo po hišah raznašano. 12) Kazenski zakon. 13) Red kazenske pravde 14) Deželni red in volilni red deželnega zbora. 15) Postava za ogledovanje mesá in klavne živine. 16) Postava o pravici združevati se (napravljati društva). 17) Postava o pravici napravljati shode. — Knjiga, ki obsega teh 17 postav v lahko razumljivi slovenski besedi, šteje 40 pôl in veljá le 1 gold. — Dalje se natisnjeni dobé sledeči formulari za spise županijske: Imenik občánov. — Volilni list. — Glasováln list. — Nasprotni list. — Županijski zapisnik. — Vročilna knjiga. — Dnevnik o rečéh, ki gredó na pošto. — Dnevnik o rečéh, ki so prišle s pošte. — Poziv. — Zapisnik o dovolitvi godbe. — Dovolitve godbe s plesom. — Zapisnik o ženitovanjskih zglasilih. — Ženitovanjsko zglasilo. — Domovinski list. — Zapisnik o domovinskih listih. — Poravnovalni zapisnik. — Poziv k poravnavam. — Blagajničen dnevnik. — Okrožnica osobam, skrbečim za javni red. — Terjalnica. — Davčna knjižica. — Jetniški zapisnik. — Oznanilo, po kterem se odborniki sklicujejo k sejam. — Čisti list (blanket) za prevdarek občinskih stroškov. — Razdelni imenik. — Izkazek, koliko je še terjati na občinskih prikladih. — Razglas dražbe. — Občinskemu služabniku naročilo, naj gré rubit. — Poročilo o dražbi. — Zapisnik kaznovancev zarad gozdnega prestopka. — Kaznovalna zapisnica v političnih prestopih. — List za inventar. — List za letni račun. — Poselske bukvice. — Bukvice rokodelskih pomagačev. — Bukvice za kóšarje ali kramarje, ki po hišah raznašajo kramo. — Spričala, da ne morejo za svojo bolezen stroškov plačati tisti ubožci, kteri so bili v bólnici. — Dopisi o zneskih, kteri se plačajo oskrbništvu farne ubožne blagajnice.

Vse to se dobí v Egerčini tiskarnici v Ljubljani na prodaj. Če ima župan vse to v svoji pisarnici, česar mu ni treba kupiti za svoj denar, ampak z denarjem občinskim, oskrbljen je z vsem, česar potrebuje v vseh zadevah županijskih, in kar mu noben časnik dati ne more, ker časniki ne ponatiskujejo starejih postav. Ako župan poleg tega še ima „Novice“, ki vsako novo postavo ali celo razglasijo ali v posnetku, in še kak drug slovensk časnik, oskrbljen je popolnoma z vsem, česar potrebuje župan.

Na pričujoči Vaš dopis „Novicam“, ki se pritoži, da župani nimajo potrebnih pripomočkov, pa smo dali v tiskarnici Egerčini poprašati: koliko županov si je gori naštete knjige kupilo? in žalibog! izvedeli smo, da komaj 20 — čujte 20! — in vendar samo na Kranjskem je čez 300 županij. Ni tedaj o tem napake, da ne bi imeli, česar potrebujemo; imamo, imamo že — al poiskati si je treba in poslužiti si tega.

Najimenitniša slovenska národna pesem mitičnega zadržaja.

Spisal Davorin Trstenjak.

Slovenskih národnih pesem, v kterih bi pozvanjali mitični spomini, imamo malo, temveč pa národnih pripovedek, — ali kedaj bodemo našli na slovenskem Štirskem, Koroškem in Kranjskem možá, ki bi ta zaklad tako srečno vzdignil, kakor ga je naš slavni M. Valjavec na Medjimurskem in Hrvaškem?! V národnih pesmah „o Trdoglavu, sv. Jurju rešečem sv. Marjeto“, še so se ohranili mitični življi, in poskusil sem jih že razložiti, vendar najimenitniša je, ki se je našla v zapuščini prezgoda umrlega preslavnega pesnika jugoslovanskega Stanko Vraza, ktero je g. Kočevar v „Glasniku“ (XI. 201. 2.) razglasil. Hočemo, kolikor nam prostor tega lista dopušča, to prevažno pesem komentovati od strofe do strofe.

Oj svetel, svetel grad stojí,
Pred gradam so lipe tri,
Pred gradam so lipe tri,
Pod lipam zbor čestit sedi:
V sredi svetli gospodar,
V sredi svetli gospodar!
Rožic zvit prime v roke,
In piska, — tresejo se gore.

Pod svitlim gradom se ima razumeti — visoko svitlo nebo, nebeški grad; — vsi miti arjanskega plemena so si visoko svetlo nebo mislili kot grad — ali kot zlato goro, kot stekleno goro, na kteri stojí svitel grad. Lipa je simbol drevesa sveta z onim pomenom, ki ga ima Açvâttha (sveto figovo drevo) pri Indih, in jesen pri germanskih Škandinavih. Svitli gospodar je vladalec nebeškega sveta bodi-si: Dažbog, Svarog ali Perun. Čestiti zbor so bogovi nebesnih prikazen — svitlobe, vedrine, mirnih in gromonosnih oblakov; ta stoluje nad deveto deželo v znamenje, da so si starodavni Slaveni devet nebeških prostorov mislili. Ta svitli gospodar zapiska v zvit rožič. Rog ni samo v starih mitih simbol obilnosti, temoč tudi glasilo groma, zato ga najdemo pri grškem Zeusu in germanskem Tôru. V naši pesmi poznamenuje grom, ker po gromu „tresejo se gore“, toraj je svetli gospodar vladalec nad gromom in bliskom.

Prvič zapiska, zaroží
Prv' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet godí?
Povej nam zdaj služabnik ti!
„Jez pridem iz prve dežele,
V nji vesel' dobri ludje
V celem svetam v mir' živê.“

Prva dežela je tedaj nebeški prostor od zemlje do oblakov, v tem ni boja nebeških elementov, nego mirno vladanje vozduha.

Drugič piska, zaroží
Drug služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Nam razloži sluga ti!

*

„Jaz pridem iz druge dežele
Ker Polkonji so domá,
Za vojske navajeni,
Kot blisk so urni in strašni
Pesoglave uganjajo,
Ki nič človeškega ne vedô.“

Druga dežela je svet oblakov, tam je domovina polkonjev. Polkonji so tudi znani v ruski mitologiji, in se vjemajo z grškimi Kentauri po vseh kritičnih basnoslovcih spoznani kot: „Wolkendämonen, die mit ihren Feuerbränden, Felsstücken und der ganzen sonstigen Einkleidung als eine der rohesten Auffassungen des Gewitters anzusehen sind“. Po grških mitih je bil Kentaur, odzdolej človek, odzgorej konj. Slovanske basni ga predstavljajo na robe; po teh ni Kentaur človek konj, marveč konj človek. Imé sta Welcker in Kuhn dobro razložila v „Luftstachler“ od: κεντεω, stacheln, in: αὔρα. Koreniko kent v pomenu „stacheln“ so gotovo tudi Sloveni poznali, kajti pri njih cvetlica Rittersporn se veli: centrih ali centrig. Imamo po Slovenskem še obilo imen: Centrih v ženskem spolu: Centrižica, toraj najdemo v besedi on sufiks, kakoršnega v besedi kotrig, člen, ud. Tudi keltščina pozna: center, stimulus, stachel. Utegnili so se polkonji naravnost imenovati: Centrihi, Centrigi. Tri takošne polkonje nahajamo na slovensko-rimskih spomenicah, in sicer na kamenu zidanem v cerkev sv. Janeza pri Herbersteinu blizo Videža (Weiz) kakošnih deset ur od Gradca. En polkonj iz pečevnate duple vkrade psička, dva psička še stojita v dupli. En polkonj s kíjem ubija psa kodrastega, za polkonjem, ki je psička vkradel, beží psica, tretji polkonj beží kos pečine z rokama držeč druzima na pomoč. Na spomeniku še vidiš dve jagnedi.

Da tukaj nimamo pred seboj grških Kentaurov, temoč slovenske polkonje, prepričamo se iz prestave polkonjev, ki so odzdolej konji z vsemi štirimi nogami, odzgorej pa ljudje. Tudi grški mitus ne vé nič o boji s psi ali pesoglavi. Pes je v slovanski mitologiji simbol vetra, kakor v staroindijski; simbol vetra je tudi „topol trepetlika“ v znamenje, da je na naši podobščini izražena ona nebeška prikazen (sceneria), kakor grom in blisk iz oblakov, ktere simbolizuje v mitih pečevnata gora, tirata vetrovje, burni vihar, kteri nečloveško divjá, zato pesem pravi, da pesoglavi nič človeškega ne vedó.

V tretjič piska zaroží,
Tretj' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Jez pridem iz tretje dežele,
Ker domá velik' ludje,
Gore na gore znašajo
Prot' neb' sopihajo in šturmajo
Pa kolkor viš se vzdignjejo,
Hujš' jih strele bijejo.

Tukaj najdemo mitus slovenski, podoben grškim gigantom — veletom orjašom, stramorom. Tretja dežela je toraj tudi v oblačnem gromskem svetu, in naša pesem nam popisuje strašen boj gromskih velikanov, divjanje hude ure — hudega viharnega vremena, ktero hoče isto visoko svetlo nebo pokončati, ali ker je nad viharnimi gromskimi oblaki neizmeren prostor, zato ga ne doletijo gromske strele — gromski demoni, nego pobiti padajo nazaj.

V četrtič piska zaroží,
Četrt' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Nam razloži služabnik ti.
Jaz pridem iz četrte dežele,
Ker tice kraljestvo si drže,
Železne kljune, parklje 'majo,
In s pogledam otrovajo.
Med saboj v strašni vojsk živê,
Ko toča mrlič na tla letê.

Četrta dežela je ledeni oblačni kraj, tu je kraljestvo tic z železnimi kljuni in parklji. Mi tukaj najdemo enak mitus z grškim o stimfalskih ticah — Harpyah, in v kterih je že učeni Přellac našel pravi pomen, pisaje: die symphalischen Vögel in Harpyen können nichts anderes bedeuten, als ein heftiges durch einen dichten Hagel von Schlossen sich entladendes Unwetter (Griech. Myth. II., 137.), kar tudi naša pesem sama razloloží rekši: „ko toča mrlič na tla leté“. Slovensko ljudstvo pravi, da se ptice s železnimi kljuni in parklji, ktere točo delajo, velijo: Grake. *) Ime bi nekaj bilo slično grškim Graciam. Tudi v peti deželi ni še jasno nebo, kakor pesem pripoveduje:

V petič piska zaroži,
Peti služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godi?
Razloží nam služabnik ti!
Jez pridem iz pete dežele,
Ker si zver' kralja držê,
Vsaka želi več imet,
Pa mora še za se v' strah' živet.
Vèčanje, tulenje noč in dan,
Srečen komur to ni znan'.

V tej deželi toraj zveri stanujejo. V starih mitih najdemo, da so tudi v oblačni svet postavili volkove, volkodlake, divje ture, meresce kot simbole vse razdirajočega viharja in burje. Tem zapoveduje vladar groma in bliska, burje in viharja, Perun, Thôr, Indra. Večkrat se lotijo te zveri istega svojega vladarja in kralja, ali zastonj, on jih kroti v strahu drží. Peta dežela je toraj skrajni svet viharnih oblakov, kjer je neskončno večanje in tuljenje vetrovja. Poznavcem mitologije ni treba navajati, — primer iz grške, indijske in germanske mitologije, tudi nisem hotel tukaj pisati znanstvenega pretresa, nego hotel sem samo one prijatelje, kteri med narodom živé, spodbuditi, naj pobirajo te zlate kosce, da konca ne vzamejo. Drugi del te prevažne narodne pesmi (ktera je toliko vredna kot pisana knjiga o viharnih božanstvih), v kterem se popevajo mirna jasna svetla nebesa nad gromskimi oblaci, hočem razkladati drugokrat.

Vrtec lepoznanski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

VIII.

Kmalu potem, ko je Judita odšla iz sobe, stopi hišina va-njo.

„Anka, ti ostaneš v sprednji sobi, in ne pustiš nikogar do mene, tudi Judite ne, ako bi utegnila priti. Ako bi kdo kaj prašal po meni, reci, da me bolí glava in da ležim. — Si me li razumela?“

„Sem“ — odvrne služabnica — Ljuboslava pa jej naznani z roko, da naj gré.

---

*) Graka sem jaz enkrat primerjal z grško: Gorgo. Primeri imena reke: Gračnica, kmetov: Gračnar itd. Pis.

Ljuboslava gré nekolikrat po sobi gori in doli, potem sede k mizi, vzame papir in pero, nasloni se na čelo, in potok vrelih solzá vlije se jej čez obličje.

Kdo more li gledati ta trenutek v globino Ljuboslavine duše — v srce njeno? Vemo, da jej je bilo srce vsikdar čisto, brez madeža; — vemo tudi to, da jej je bila duša vzvišena s krasnimi vzori, ki so zališali vse njeno življenje, ter povzdigovali jej duha nad malenkosti tega svetá. Al kakoršno jej je bilo zdaj srce? Kako ga je razjedal gad izdajstva? in kako se je hipoma predrugačil svet njene živahne vmišljije? — je li se hipoma razrušilo vmišljeno biserno poslopje ljubezni, zaupnosti, udanosti in večne zvestobe, o čemur je ona tako sladko sanjala? — To je, kar trpinči našo vedoželjnost....

Obraz bled enak kamenenemu kipu, okó uprto, — niti iz unega niti iz tega ne bomo pozvedeli nič.... Evo! zdaj nekaj piše. Poglejmo, kaj piše.... piše — Juditi! Sledimo njenemu peresu!

„Judita! prišla sem na sled Tvoji ljubezni.... prepričala sem se, da tudi on ljubi Tebe. Odstraniti Vama vse zapreke, oprostiti Vaju daljne hinavščine in potuhnjene hlimbe, umakniti hočem se Vama raje sama. — Znano Ti je, da sem koj prve dni, ko si se povrnila le-sem, sklenila in tudi snovala priprave, da Ti odstopim delež od očetove dedšine, ter naredim Te neodvisno. Pri tem sklepu ostanem tudi ta resnobni, svečani trenutek; kajti bila si mi nekdaj sestra, prijateljica.... Nočem Te vprašati, kako si mi môgla kaj tacega storiti;.... spominjam se samo svoje tete, ki so Tvojo narav bolje poznali nego jez.... Zadovoljiti se hočem s tem, da si vsaj Ti srečna.... Ne premišljuj in ne ubijaj si glave o moji prihodnji osodi, niti se veliko za-njo ne brigaj, da bi si s tem morebiti ne begala kratke svoje sreče.... Da bode le kratka, to čuti, in ne le čuti, to tudi vidi moja duša; kajti oči, dozdaj z mreno zakrite, so se mi hipoma odprle, da mi dano je gledati svet v njegovi pravi goljufivi podobi..... Želja mojega srca pa je še vedno goreča za Tvojo srečo, ktera naj traja do smrti.... Povej Ljubkoviču, da Vaju blagoslavljam; povej mu, da, ako more, naj smrtne ure mojega očeta pozabi — naj pozabi tudi Ljuboslave, ktera ga pa ljubiti nikdar in nikoli prenehala ne bo.... Povej mu.... Nič več! — — Vidva sta me oba neusmiljeno pahnila iz svojih src, in jez Vaju vendar hočem do smrti v svojem nositi.... Da se na tak način od Vaju poslavljam in oddaljim, temu je vzrok to, da Vama želim prihraniti sram, v kterem bi mogla pobešati pred menoj oči, in sebi bolečino, s ktero bi Vaju gledati morala.... Od mene naprošeni uradniki izročili bodo Vama mojo naredbo gledé premoženja, — druzega Vama nimam več povedati. — Bog Vaju obvaruj! Ljuboslava“.

Pisaje ta list vstala je Ljuboslava večkrat in zopet se vsedla. — Polnočí bilo je že zdavnej minulo, in Ljuboslava je še budela, premetavajoča in podpisujoča obligacije, pobotnice in raznotere račune. Potem se za nekaj ur vleže, pa prvi svit jutranje zore izdrami jo že zopet iz kratkega nemirnega spanja. Zdajci pokliče tudi Anko, zaukaže jej, naj jej zloži pripravljeno obleko in raznotero za potovanje potrebno v vozne kernirje; ona sama pa pospravlja spise in pisma, jih poveže in nektere vtakne v svojo popotno torbo, druge pa položí h kraji. Anki trdo zapové, naj molčí o vsem, in ukaže kočijažu, da brž napravi kočijo za daljno pot.

Vse to je bilo natihoma in skrivaj storjeno.

Grajska stran, kjer je stanovala Ljuboslava, imela je poseben vhod in svoje stopnice. Judita navadno ni zgodaj vstajala, in zastran tega se Ljuboslava tudi ni bala, da bi kdo zapazil njen odhod. Anko vzame s saboj, stari ključarici pa izročí ključ od svojih stanic in naročí jej, naj pové Ljubkoviču in Juditi, da je odpotovala v opravilih, zadevajočih njeno venčanje. Kdaj se bode vrnila, ne vé; — naj pa zastran nje le brez vseh skrbí bosta. S tem sede v kočijo, in zdajci ni bilo ne glasú ne sledú več o Ljuboslavi v grajščini N—*ski. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

Kako dobro se hudodelcem dandanes godí v zaporu.

Nek vojak v „Wehrzeitung“ o tej stvari tako-le piše: „Ravno sedaj, ko so burne obravnave o stroških za armado avstrijsko, bodi mi dovoljeno, očí naših bralcev obrniti v zapore, kjer hudodelci prav prijetno živé pod širokimi krili tako imenovane človečnosti (humanitete). Pisatelj tega sestavka je, odkar se je vpeljalo Hye-tovo človečno načelo, imel priložnost, večkrat obiskati kaznilnico v Karthaus-u, in, ker prav blizo nje stanuje, na tanko opazovati ondotno življenje in gospodarstvo. To, kar piše, veljá sicer le o imenovani veliki kaznilnici, v kteri je sedaj 752 hudodelcev, ki so obsojeni za več kot 10 let; vendar se sme misliti, da po tej „očetovski“ osnovi brž ko ne so napravljene vse jetnišnice našega cesarstva, ker vse stojé pod istim ministrom.

Kako strašne rečí si domišljuje marsikdo, ko sliši ali bere, da je ta ali oni véliki hudodelnik, ropar, morivec ali drug razbojnik v ječo obsojen na 20 let ali celó do smrti! Poskusimo toraj, dosmrtno ječo, kakoršna je v resnici, nasproti postaviti strašnim podobam, pod kterimi si ljudjé mislijo take zapore.

„Karthaus“, $^3/_4$ ure od Jičina (Gitschin) na Českem, stojí v krasnem in zdravem kraji; vsak bi raji verjel, da je to grad kakovega bogatega plemenitaža, nego pa, da je bivališče 752 oseb, ki so izmeček človeštva. Svetle, visoke, prijazne sobe, zračni mostovži, široke stopnjice so v tem poslopji, po kterem hudodelniški cvet roji in se sprehaja veselo pogovarjaje se pri delu ali tudi postopaje brez dela, kakor je komu drago. Za kratek čas porogovili ta cvet večkrat na mesec in napravi kakovo rabuko. Prav ginljivo se skrbí za trebuh teh „gospodov lumpov“; daje se jim prav okusna hrana, ktera vojaka nikoli ne doletí. Sestava jedí, ki jih imajo dobivati zdravi kaznovanci, ni najmanjša skrb državnega pravdnika in hišnega oskrbnika, kajti treba je gledati na to, da dobijo, kar moč, vsaki dan kaj druzega. In vendar — kdo bi verjel! — veči del jedil zmeče se v bedenj (kiblo)! Čudne misli sprehajajo človeka, videvšega, kako se opoldne okoli kaznilnice gnjete velika množica ubožnih ljudí, kterim se dajejo ostanki, za ktere „gospodje lumpi“ ne marajo. Nedavno pa se je ta živež odtegnil siromakom, in to s tem, da so se ti ostanki za živinsko krmo najemniku prodali za celih **osem** goldinarjev. Manj krotki so „gospodje lumpi“ v Karthaus-u s kruhom; ker ga poldrugi funt na dan ne morejo snesti, zato ga v stranišče (sekrete) toliko pomečejo, da jih večkrat zamašé ž njim. In ta kruh, po posebni svoji dobroti znan v vsej okolici, je mnogo boljši od vojaškega, dá, v vrsto se sme postaviti vsakemu navadnemu domačemu kruhu! Zato le sèm v Karthaus, vi razbojniki, vi roparji; semkaj! semkaj! Slava Kajeni avstrijski! — Al stran s šalo! Vse spoštovanje možem človečnosti, kajti gotovo so imeli dober namen. Čast njim, kterim srce tako vroče bije za smetí človeške družbe. Tega pa gotovo niso ti možje sprevideli, da se geslo „človekoljubja“ v rokah marljivih in boječih uradnikov, ki radi še kaj več storé, ako se jim ukaže „od zgoraj“, raztegne tako, da je jetnišnica za

velike hudodelnike podobnejša plačilu kakor kazni za večletna hudodelstva. Malo vojašnic je v Avstriji, v kterih bi se tako složno živelo, kakor v tej kaznilnici. Kaznilnica v Spielbergu blizo Brna, kjer je bila jetnišnica za vélike hudodelnike, opustila se je in postala vojašnica za brnsko posadko; prejšnji njeni prebivalci pa zdaj živé v prijetnem kraji Karthauskem. Kteri vojaški zdravnik bi se predrznil, 60—70 bolnikom vsaki mesec zapisati po 700 bokalov pive in 1—1½ vedra vina? Zdravnik v Karthaus-u sme ne le to, temuč on veleva svojim bolnikom dajati jedila, kterih vojaški kuhar še pripraviti ne zná. Tù vidiš nakipneke, omelete, gubanice, pečenko itd.; on bolnikom zapisuje slatino (kislo vodo), mesne izlečke itd. Obleka in obutev je vjetniku in vojaku odmerjena, a vjetnik sme, kedar le hoče, oglasiti se za novo obutev, tak oglas pa vojaku ne bi naklonil stotnikove všečnosti. Lahko bi navedel še več takih stvarí, toda nočem dalje plesti te neprilične primere, ampak sklenem ta sestavek s pristavkom, da mi je bil namen, le pokazati, da je še mnogo stvarí, pri kterih bi se dalo veliko prihraniti, da bi se ljudstvu olajšali davki".

Dopisi.

Iz Dunaja 22. avg. — Včeraj popoldne nam je bilo učiteljem gospodarstvenega kurza vmerjeno nekoliko prav zeló podučljivih, in hkrati tudi zabavnih ur. Povabil nas je bil namreč g. profesor gozdarstva Fr. Grossbauer na kraj svojega delovanja, v gozdarsko šolo v Maria-Brun, da bi nam ondi praktično pokazal, kar nas na Dunaj teoretično učit hodi. Šlo nas je nad 80 učiteljev. Prijazno nas sprejme gosp. profesor. Najpred nam je razkazal po peterih sobah razno gozdarsko orodje, razne lesnine, modele za naprave, kako se les pèha, plávi, kako se oglje kuha itd., razkladal nam tudi o borovcih, kdaj se sme in kako naj se smola iz njih dobiva in mnogo druzega, kar tukaj v naglici ne morem popisati. Iz le-teh sob peljal nas je g. profesor v kemični laboratorij, kjer se gozdarski učenci (vsaki mora dovršiti pred sprejembo v to akademijo višo gimnazijo ali pa višo realko z maturo) učijo razkrojevati razne zemlje, in spoznavati potem, ktera zemlja je pripravna za rast tega ali unega lesa. Iz teh prostorov peljal nas je gosp. profesor zopet na drugo stran poslopja, kjer smo videli lesene izdelke v nepopisljivih podobah; vidijo se tu razni krivljeni, zrezljani, likani, stisnjeni (gepresst), strugani itd. izdelki raznih podob, tudi obrazci tako lepih in mnogovrstno sestavljenih parkêt (Bodenparquetten), da bi bil človek skoraj dvomil, ali so le naslikani ali so res iz lesnine sestavljeni, ako bi ne bil živih originalov videl pred seboj. Dalje smo videli tudi v ti sobi še razne barve, ki se napravljajo iz lesnine, kakor tudi razne iz lesne moke zgnjetene podobe*) itd. Vse dozdaj omenjene lesnine, ktere so razpostavljene v 6 sobah, pripravljene so za novi gozdarski muzej, za kterega se ravnokar sobe vravnavajo. Komur bo sreča, priti čez kaj let le-sem, imel bo priliko videti neverjetno mnogovrstnost lesenih stvarí. Iz teh poslopij šli smo v zgornje nadstropje, kjer nam je gosp. Grossbauer, ki je šel od sobe do sobe z nami, razkazoval razne mineralije, gobe, semena, fizikalične in gozdarsko-tehnične aparate itd.; celó zagrinjala na oknih (Rolleten) so bile tu napravljene iz lesenih šibic. — Zopet v drugi sobi so se nam razkazevale posebno dragocene priprave za mero gozdov, višav, nižin itd. — sploh rečí, ktere bi človek mogel več dni ogledovati, da bi vedel, kako se vsaka posamesno rabi. Zatem nas je peljal gosp. profesor v učno sobo, razkladal nam prav umevno létine (Holzringe), ki se vsako leto na lesu pomnožijo. Prav za prav izrastete na lesu vsako leto dve létini, ena spomladi, ena v jeseni, in ker se to s prostim očesom ne vidi, razkazal nam je to tudi po mikroskopu. Sreberno-tkani mrežici ali pa gostemu satovju je čez sredo prerezani les enak; spomladanska in jesenska létina pa se ločite po barvi prav dobro ena od druge. — Iz šolske sobe podali smo se v nekdanji samostanski vrt, ki je od leta 1826. v gozdarsko drevesnico spremenjen.*) Sprednji oddelek ima okoli 360 plemen raznih gozdnih dreves; — pri vsakem plemenu stojí mali količ s tablico, na kteri je napisano nemško in latinsko imé drevesa. Drugi oddelek vrta je drevesnica, kjer se enako sadnim drevesnicam odrejujejo mlada drevesca iz semen. Gorenski gozdi! goli Kras! tacih-le naprav se manjka tudi vam, si mislim, pisaje te-le vrstice, in gotovo bi dobili tudi vi ves drug obraz. — Ko smo se nahajali sredi vrta, zadoni naenkrat iz kakih 50 grl izvrstno popevana pesem „o gozdu"; strmé smo jo poslušali. Peli so, se vé, sami učitelji. Zapustivši vrt se je g. profesor poslovil od nas; naš gosp. načelnik pa se mu je v imenu vseh zahvalil za podučno in prijazno razkazovanje. — Zdaj smo šli še ogledat tukajšnjo lepo romarsko cerkev Matere Božje, kjer so še nekteri učeniki poskusili sicer stare, pa dobro vbrane orgle. Da bi ne zamudili železnice, hiteli smo zdaj zopet nazaj na kolodvor, in veseli tega, kar smo videli in slišali, vrnili se na Dunaj. — Danes popoldne 29. t. m. gremo v Vagram čbele past. Srčen pozdrav ljubim Slovencem!

J. Levičnik.

Iz Kastva. *(Čast komur čast gré!)* Dné 26. avgusta smo bili prisutni pri izpitu kod pučke (ljudske) učilnice v Klani i do istine ne možemo od manje nego očito pohvaliti vrloga ondešnjoga mnogočastnoga gosp. župnika Josipa Princ-a i učitelja gosp. Jakova Lusnik-a za izvrstno napredovanje one okolške mladeži toliko v vjerozakonu, čitanju, računenju i sve hvale vrednom krasnom pisanju kao u vočarstvu (sadjereji). Uprav milo bilo je na zvršeku izpita čuti od maloga detiča zahvalni govor, u komu zahvaleč roditeljem i poglavarom za nauke primljene opominjal je svoje suučenike za marljivo učenje i u napredek. Za tom učenici su zapeli prav dobro „carsku pesem", „Hej Slovani" i „Hej rojaci"; i za stalno smo se usvedočili, da kde dobar i vrl učitelj, kao gosp. Lusnik, za sigurno mora biti i izvrstan uspieh, i kde dobar pastir, kao gosp. Princ, mora i izobraženost puka napredovat! Bog ju poživi!

Iz Cerkljan 29. avg. *(Nova pošta. — Gosp. Derbič pri šolskem izpitu samec.)* Čujte, drage „Novice", zopet kaj izpod gorenskih planin; saj tako ni slišati nič v našej fari, akoravno nismo tako zaspani, kakor bi si kdo o nas mislil. Naznanjal sem vže lansko leto, da bodemo imeli pošto, in res, hvala Bogu, dobili smo jo, če smem tako reči. Drage „Novice", pa ne da bi si ve mislile, da imamo znabiti tudi tako imenovani „eilbôgen". O ne, tako deleč pa še nismo, ampak le póšten možiček korači pohlevno sè svojo torbico trikrat na teden v Kranj po našo robo. Pa je vže sitnost; če človek peš hodi, se tudi rad kaj pomudí, toraj tudi našej pošti ni zameriti, če dobí človek pismo iz Ljubljane še le v dobrem tednu. Dokler ni bilo v Cerkljah pošte, hodilo je pismo kake tri dni iz Ljubljane; a

*) Da se les dá tudi mleti v moko, to spričujejo gozdi Škofjeloške grajščine, kjer gosp. Fid. Terpinec mnogo ostankov od smrek pomleti dá. Pis.

*) Bilo je to šolsko poslopje nekdaj samostan Avgustincev. Pis.

zdaj še enkrat toliko. „Allen Respekt gegen eine solche Schnelle“. Da se pa ne pregrešim zoper našega pota, ki znabiti bolj hitro hodi kot bi mu kdo prisodil, zadenem morda pravo, ako si mislim, da ogleduje naš poštni ekspeditor gosp. Lončar pisemca tako dolgo; saj si mu menda dobro dopadajo, ker jih le redko v roke dobí. Tudi ima naš gosp. ekspeditor neko drugo posebnost, ker šteje in morda tudi bere po judovsko; opravičí se po tem takem tudi, da zaznamuje pisma z dnevom, ki je minul, predno je pismo bilo še pisano. Misliti si moremo tudi, da nima pratike ali pa ne vidi dobro, ker ne nosi očal; kar bi mu pa jaz vendar-le svetoval, da si ne pridobí prevelike slave po svetu. Svet vedno napreduje, znabiti se bode odslej tudi naša pošta po njem ravnala, toraj bašta za danes. — Še nekaj drage „Novice“, kmalu bi bil pozabil, da smo imeli ravnokar tudi šolsko izpraševanje dva dni pored. Prvi dan se je izpraševal krščanski nauk brez vnanjih poslušateljev, drugi dan bili so na vrsti navadni predmeti. Poklicanih je bilo veliko — k našem izpitu, al malo izvoljenih, toraj se ne smemo čuditi, ako zagledamo za mizo samega gospoda Derbiča, ki se je pa tudi nekako čmerno držal, menda se je dolgočasil, ker je bil samec. Še celó farna duhovščina ni bila nazoča. Slednjič raznese vendar svojo gromno jezo nad klasifikacijo veroznanstva, ker jo prečrta, in poslednjič, Bog se usmili, „wird sie als ungiltig erklärt“, ker se ni očitno izpraševala. Ali bode moka iz te pšenice, naj presodijo čitatelji „Novic“ sami. Poženčan.

Iz Cerknice 18. vel. srpana. *) — Naj tudi Vam, drage „Novice“, naznanimo, kako neprijetno nam je počil glas o prepovedi, da „Sokol“ ne sme priti v našo okolico. Nam se jako čudno zdi, kako je c. k. okrajni glavar v Planini ta izgred „Sokolov“ odsvetovati mogel brez zaslišanja županije naše. Koliko neki se je že pri nas grešilo zoper „Interesse der öffentlichen Sicherheit mit Rücksicht auf die Stimmung des Volkes“? Komú se je že kaj zgodilo pri nas, posebno tujcu? Naj nam pové sl. c. k. glavar! Kar imajo naši fantje med seboj, kakor povsod po celem svetu, to ne spada sem. Vsak tujec mora pritrditi, da je bil prijazno sprejet in da se nikomur ni krivica godila, tudi takemu ne, kí ni bil ravno prijazen narodu. Je pa li okrajno glavarstvo tega strah bilo, da bi bili „Sokola“ preprijazno sprejeli? Ako je to bil povod sporočilu, priporočamo g. Ogrincu, naj vprihodnje bolj premisli svoje stališče, da nepremišljeno ne izusti besed, ktere potem romajo po svetu ter mirni naši okolici dobro imé kratijo. Ne „Sokol“ bi ne bil nas iznemiril, a tudi mi njega ne, — a to nas iznemiruje, ako se nam ne pošiljajo naznanila v domačem jeziku, ki ga dobro umemo, nemškega pa ne znamo, in se nam objavljajo pod našo staro lipo po nemško. Zakaj se neki v bližnjih Begunah ravno ista reč v domačem, pri nas pa v nemškem jeziku oklicuje? Tebi dragi „Sokol“ pa, ki Te upamo le vendar sprejeti, na zdravje!

Iz Kamnika 28. avgusta. **) — 22. avgusta smo obhajali rojstni dan našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. zopet z „besedo“, ktera se je odlikovala na vsako stran: dvorana prepolna domačih in gostov tujih, krasni spol dobro zastopan, izvrstna izpeljava pesem in vesele igre „Bob iz Kranja“, vrli naš orhesterček, po besedi tombola in po tomboli ples — vse to je poveličalo čitalnično slovesnost, kterej je bila hvala enoglasna in to po pravici. Kakor noč proti dnevu bil je memo te besede nemški „Kränzchen“ 18. avgusta. Prašajte le deležnike onega „kranceljna“, pa slišali boste, da je bil prazen in dolgočasen. Za taka društva na zemlji slovenski ni srca, zato le životarijo, dokler so nekteri, ki jih z veliko težavo vzdržujejo na medlih nogah.

Iz Ljubljane. — Jutri v četrtek je občni zbor Matice slovenske. Ob 8. uri dopoldne je slovesna sveta maša v stolni cerkvi; ob 9. uri se začne zborovanje. Popoldne je skupni obéd; zvečer napravi na čast zboru čitalnica pevsko „besedo“ na vrtu čitalničnem, ako je vreme ugodno, sicer pa v dvorani. Odbor čitalničin vabi družbenike vseh narodnih družeb k tej zabavi.

— V pondeljek popoldne je hranilnica imela občni zbor. Živahna je bila borba o tem, da je vodstvo hotelo po nekem „staatsstreichu“ službo prvega adjunkta brez razpisa dati nekemu kompetentu, ki ne služi zdaj v hranilnici in je bližnji žlahtnik predstojniku hranilnične pisarnice. Po pravici so se takemu nepotizmu ustavili družbeniki, in obveljal je sklep, da se praviloma izpiše ta služba. — Podvzetniki nemškega gledišča so dobili 300 gold. podpore.

— *(Zbornica trgovska in obrtnijska)* je po novih volitvah imela včeraj prvi zbor. Za predsednika je bil zopet izvoljen gosp. V. C. Zupan, za podpredsednika pa gosp. Jan. Horak. Ker se je gosp. dr. Toman odpovedal tajništvu, je bil za tajnika izvoljen Janez Murnik, vrednik „Novic“, ki je že 2 leti namestoval gosp. dr. Tomana. Vse te volitve so se vršile enoglasno. O ostali razpravi drugi pot.

— *(Nova pošta v Travniku pri Starem trgu poleg Rakeka)* se je letos 16. avgusta odprla za pisma in vožnjo.

— „Tagblatt“ je začel dolge članke pisariti „na slavo sedanjemu mestnemu odboru“. Začel je, se vé, da s tem, da po surovi maniri nemške „kulture“ vdriha po narodni večini poprejšnjega odbora in potem, ker djanj ne more izkazati nikakoršnih razun da je policaje pomnožil in s tem mestu več stroškov nakopal, celo armado praznih besedí vleče na bojišče. Sicer pa so ti „leitartikelni“ po našem mnenji celó nepotrebni: častitelji tega gemeinderatha nič novega ne izvedó, národni mestjani pa vsem tem čenčam tako nič ne verjamejo. Propaganda se pri pametnih ljudéh ne dela z oholimi frazami, ampak z djanji, o kterih pa ni ne duha ne sluha.

— Dr. Klun je v „Tagblattu“ odgovoril na nezaupnico, ki jo je dobil od večine volilcev svojih. Medlo jedro temu odgovoru je to, da „volilci ne bodo njega, in on ne volilcev preveril“. Prečudna logika to! Drugod je poštena navada ta, da poslanec odstopi, kadar ne deluje več po mislih onega, ki so ga volili; tako so ravno zdaj tudi storili poljski poslanci. Da dr. Klun hodi zdaj vso drugačno pot, najbolje priča to, da ljubljanski „liberalci“, ki so mu pri prvi volitvi nasprotovali na vse kriplje tako, da so celó po ulicah ljubljanskih sipali psovne listke zoper njega, a zdaj ga grlijo kot — „unseren geachteten Mitbürger“. Druge kritike njegovega stališča zdaj ni treba.

— *(Voda na „Tagblattov“ mlin)* je bilo pismo „iz Delnic“ v „Slov. Nar.“, ktero dr. Costi očituje, da je nekemu Majnariću tožno pismo poslal v nemškem jeziku. Ker nas je izvedeti mikalo, kaj neki je oni strašni „škandal“, zarad kterega koprní sl. vredništvo „Nar.“ v tako sveti jezi, pozvedeli smo to-le: Neki ljublj. trgovec je podal pisarnici dr. Costovi celo rešto dolžnikov: Nemcev, Lahov, Slovencev, in med temi je bil tudi „otác Majnarić“, kterega niti dr. Costa niti pisarnica njegova ni poznala ne po osobi ne po rodu. Po zahtevah stranke svoje je dr. Costa vložil tožbo

*) Cerkljan je ime v ustih naroda; narod pa o takih zadevah več veljá nego slovnica; zoper njega ni rekurza. Vred.

**) Morali smo okrajšati, da se ne zakasni preveč. Vred.

trgovski sodniji, pa mu za Majnarića še mar ni bilo. To je tedaj oni strašni „škandal“! Da pisarnica dr. Coste, ki ne bo hodil k „Slov. Nar.“ rodoljubja na posodo iskat, izdeluje pisma v slovenskem jeziku ravno tako kakor v nemškem, to vé vsak, komur je mar to vedeti; da pa v sedanjih razmerah sodniških in drugih uradnih nektere slovenske stranke odločno zahtevajo nemške vloge, tega ni kriv niti advokat niti notar. Kadar bo dr. Costa priliko imel zastopati gospoda Majnarića, delal mu bode pisma slovenska po volji njegovi; in Bog vedi, ali bi se bil razsrdil Majnarić tako, da bi bil nemško pismo povratil, ako bi mu namesti tožbe za 47 gold. prineslo 47 gold.? „Slov. Nar.“ pa, ki prisrčno rad ves čas pometa pred pragom kranjskih rodoljubov in ki se ponaša, da ne prizanaša nobeni „osebi bodi-si viša ali niža“, prašamo le to: kako to, da nikoli še ni besedice zinil o tem, da slovenski poslanci v štajarskem deželnem zboru nikdar nikoli ne zinejo slovenske besede, kakor da bi Štajar ne bil tudi zemlja slovenska, pa se vendar iskreno poganjajo za to, da se vpelje slovenski jezik v štajarske šole, urade in javno življenje? Kaj ko bi „Narodov“ škandal potem „Novice“ obrnile drugač in bi rekle, da štajarski rodoljubi niso „pravi Slovenci“? Zato delajmo vse le po natanjčnih pozvedbah, prevdarno v vsem, in ne zgrešimo nikoli pravega takta! „Tagblattova“ interpelacija, ki jo o „Narod.“ graji „Novicam“ stavi, pa je preneumna, da bi jej kaj odgovorili.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Obravnave delegacij so pri kraji. Le o dveh zadevah ste si bile delegaciji navskriž-misli, treba je tedaj bilo, da ste imele skupni zbor. Kakor vselej, obveljalo je naposled spet to, kar so Ogri hoteli; prva razprava je bilo plačilo avstrijskega Lloyda v Trstu, druga pa za dovoljenje 400.000 gold. za monitore. V obeh zadevah so vsi Ogri soglasno glasovali: da, in ker so jim v prvem vprašanji pritegnili poslanci dunajskega zbora: Čajnovski, Dietrichstein, Giovanelli, Golijevski, Leonardi, Pasattini, Petrino, Zahony, Simonovič, Rechberg, Vidulih, Wrbna in Zemialkovski, zmagala je ogerska stran z 64 glasovi proti 34, kakor je zmagala tudi v drugem vprašanji s pomočjo istih z 59 glasovi proti 39. — Magjar tedaj povsod gospodari!

— Funt govejega mesá veljá zdaj tukaj 40 krajc.; tudi stanovališč ne dobijo revniši prebivalci; kakih 600 družin nima stanovanja. Za vse te nadloge pa je dunajskemu mestnemu zboru veliko manj mar kakor za to, da se repenči zarad samostanov (kloštrov) in da bi zapodel vse menihe in nune, čeravno ima pred nosom, koliko dobrotljivih naprav, bolnišnic, šol oskrbujejo samostani. Tako imenovani „liberalci“ so si povsod kakor cvajar cvajarju podobni, bodi-si na Dunaji, Gradcu ali Ljubljani.

— Generalov in stabinih oficirjev je več v penziji kakor pa v službi. To ste pred kratkim našteli delegaciji na Dunaji.

— Ljudstvo pravi, da „antikrist“ pride. In res ni čuda, da tako govorí, ako sliši, da judovski časniki s predrznostjo, ki je svet ne pomni, napadajo stvarí, ki so katoliški veri svete. Tako o koncilu (škofjem zboru), ki ga je papež sklical na zimo v Rim, nova „Pressa“ pravi, da je koncil „razžaljenje natoroznanstva, ktero učí, da netopirji letajo okoli le ob mraku“, koncil pa sklicuje svoje privržence ob svitlem dnevu. Je li mogoče še divjiše psovati naprave katoliške cerkve?! Zbor škofov — tedaj gnjezdo netopirjev!!

Štajarsko. G. Plankensteiner, štajarski drž. poslanec, je ministru notranjih zadev pisal, da ne sprejme njemu podeljenega Franc-Jožefovega reda. To dela veliko hrupa po časnikih.

Gorica. Karol baron Codelli Fahnenfeldski, predsednik tukajšnje c. k. okrožne sodnije, se je podal v pokoj. Priznavši njegovo dolgoletno posebno zvesto in neutrudljivo službovanje mu je podelilo Njih Veličanstvo o tej priliki red železne krone III. vrste.

Iz Reke. Roparska riba „morski volk“ (Haifisch) imenovana, ki so jo nedavno vlovili v priluki tukajšnji, in ki je bila 20 čevljev dolga in 33 centov težka, imela je v želodcu za 2 centa in 60 funtov rib in pa dva stara podplata. Zdaj imajo sled še po drugi taki ribi, ki je on k uni vlovljeni, ki je bila ona.

Hrvaško. Iz Zagreba se piše v „Zukunft“, da Graničari protestujejo zoper to, kakor Magjari, zaničevaje naravna človeška in narodna prava, ž njimi ravnajo. Graničari Žumberskega okraja, ki ga mejí kranjska dežela, se zoperstavljajo združbi s civilnim Hrvaškim in nameravajo prošnjo pokloniti cesarju, da naj se okraj njihov združi s Kranjskim, ktero do te zemlje ima starodavno zgodovinsko pravo. Dobro, vrli Žumberčani! Kranjski Slovenci vam pružijo bratovsko roko.

Rusko. Iz Moskve 23. avg. Kolera, ki se je nedavno tukaj začela, se hudo razširja.

Iz Nemčije. Našim bralcem je še v spominu slovesnost nemških strelcev na Dunaji 1868. leta. V spominu je še, kako goreče je minister Giskra svoje nenemško srce pritiskoval na srce nemških bratov tam zunaj za mejami in kako burjo veselja in občudovanja je to njegovo obnašanje obudilo pri vseh njegovih nezrelih občudovateljih, a ne tako pri zrelo mislečih možakih. In glejte, zdaj se branijo nemška mesta te strelce prihodnje leto v svoje ozidje sprejeti, ker so se lansko leto na Dunaji preveč blamirali, to je, na smeh postavili! Mesti Lipsko in Stuttgart ste naročito izrekle, da nimate ne prostora ne denarja za take shode, ki svoje častí ne znajo bolje varovati. Kaj porekó k tej blamaži občudovalci in privrženci današnjih mogočnikov? Kako bode „Tagblatt“ polizal ta pljunk?

Francozko. Iz Pariza. Spet ženó velik hrup o nevarni bolezni cesarja Napoleona; deset bolezin mu pripisujejo, pa vseh deset preklicujejo vladni časniki. Napoleon in papež: to ste že več let dve osebi, ktere morate na smrt bolne biti, če je treba s prekucijami strašiti svet!

Turčija. Bosnjaki so se okoli Banjeluke vzdignili in na čelu je spet znani Luka Vukalović. — Črnogorci so zdaj že celó za boj pripravljeni. — Grška zbornica je privolila, da si vlada naj izposodi devet milijonov drahem. Bode spet začelo vreti po izhodu.

☞ *Današnjemu listu je priložena knjižica, ki jo je izdala c. k. deželna vlada kranjska pod naslovom „Osnovne državljanske pravice razglašene s postavo od 21. dec. 1867“. Vidi se iz tega spisa, kako vlada 20 členov osnovnih postav razklada; s tem pa noče kakor v vvodu pravi, braniti nikomur, da sam sodi, „ali so boljše bile stare postave ali pa nove“.*

Kursi na Dunaji 31. avgusta.

5% metaliki 60 fl. 25 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 10 kr.	Cekini 5 fl. 85 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.